

ОКВИРНИ ПЛАН ЗА РЕШАВАЊЕ ПИТАЊА НЕСТАЛИХ ЛИЦА ИЗ СУКОБА НА ПОДРУЧЈУ БИВШЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

1. Узимајући у обзир постојеће билатералне споразуме, протоколе и механизме сарадње и подржавајући њихову пуну примену, овај заједнички Оквирни план има за циљ да убрза процес проналажења 12.000 лица која се још увек воде као нестала из сукоба на подручју бивше Југославије 1990-их.
2. План ће спроводити „Група за нестала лица“ (у даљем тексту: ГНЛ). ГНЛ ће сачињавати домаће институције које су одговорне за тражење и идентификацију несталих лица (у даљем тексту: ДИ), из Босне и Херцеговине, Косова*, Републике Србије, Републике Хрватске и Црне Горе.¹
3. Управа за заточене и нестале Министарства хрватских бранитеља Републике Хрватске ће учествовати у спровођењу заједничког Оквирног плана. Поред тога, уважавајући чињеницу да је Република Хрватска чланица Европске уније (ЕУ), биће драгоцен и њена саветодавна улога у односу на друге чланице ГНЛ-а у питањима несталих лица која су везана за приступање ЕУ.

I. ЦИЉ

4. Интензивирати мултилатералну сарадњу у циљу тражења и идентификације лица несталих услед сукоба на подручју бивше Југославије 1990-их.

II. КОМПОНЕНТЕ ЗАЈЕДНИЧКОГ ОКВИРНОГ ПЛАНА

2.1. Активности на решавању око 4.000 случајева без имена или неидентификованих (НН) на целом подручју бивше Југославије

5. Постоји више од 4.000 НН случајева смештених у објектима на подручју бивше Југославије. Међународна комисија за нестала лица (ИЦМП) је изоловала ДНК профиле из више од 3.000 НН случајева; међутим, ови профили се не подударају ни са једним од на хиљаде сетова референтних узорака који су прикупљени од породица које још увек трагају за својим несталим сродницима. Иако су, у неколико последњих година, неки од 4.000 НН случајева били подвргнути судско-медицинском и антрополошком прегледу као и тестирању ДНК, и даље постоји потреба да се обезбеди решавање питања случајева НН лица.
6. ГНЛ ће израдити пилот пројекте за решавање НН случајева и потенцијално погрешно утврђених идентитета, на основу претходних искустава и позитивних пракси, узимајући у обзир специфичне потребе појединих чланица ГНЛ-а.

---

* Овај назив није повезан са питањем статуса Косова и у складу је са Резолуцијом 1244/1999 Савета безбедности УН-а и Мишљењем Међународног суда правде о проглашењу независности Косова.

¹ДИ-ови су: Институт за нестала лица Босне и Херцеговине, Комисија за нестала лица Косова, Комисија за нестала лица Владе Републике Србије, Управа за заточене и нестале Министарства хрватских бранитеља Републике Хрватске и Комисија за нестала лица Црне Горе.

7. Пилот пројекти могу укључивати неке или све од следећих активности:

- Разврставање идентификација на оне које су извршене на основу ДНК анализе и оне које су извршене применом класичних метода идентификације, уколико то раније није урађено;
- Преглед документације случајева који су решени класичним методама идентификације. Тај преглед би укључивао анализу ранијих ексхумација приликом којих су ексхумирани посмртни остаци, где су неки од њих идентификовани класичним методама док су други остали неидентификовани;
- Свеобухватан преглед, укључујући форензичку обраду, НН посмртних остатака у мртвачницама како би се утврдио број НН случајева и обезбедило да су постмортални узорци узети за анализу ДНК;
- Прикупљање додатних референтних узорака за анализу ДНК од чланова породица несталих који су раније закључили своје случајеве без примене анализе ДНК, у случају да постоји сумња у резултате идентификација које су извршене класичним методама идентификације. Активности на узимању референтних узорака одвијаће се у оквиру пилот пројеката и усмериће се на чланове породица које су класичним методама идентификовале своје сроднике ексхумиране из гробница из којих су такође ексхумирани случајеви који су још увек неидентификовани.

8. Такви пилот пројекти би могли довести до нових идентификација и смањења броја НН случајева. У том контексту наставља се имплементација Заједничког пројекта идентификација методом анализе ДНК између Управе за заточене и нестале Министарства хрватских бранитеља Републике Хрватске и ИЦМП-а.

2.2. Размена података о случајевима несталих лица међу ДИ-евима и са породицама несталих путем „Базе података активних случајева лица несталих услед оружаних сукоба на територији бивше Југославије“, 1990-их

9. Чланови ГНЛ-а ће:

- Ажурирати евиденцију о случајевима несталих лица, односно отворати и закључивати случајеве кроз „Базу података активних случајева лица несталих услед оружаних сукоба на територији бивше Југославије“ (у даљем тексту: База података) у складу са закључцима састанка који је одржан у Подгорици 25. и 26. маја 2018. године и других консултативних састанака одржаних у прошлости;
- Уклонити дупле уносе о случајевима несталих лица из Базе податка;
- Обезбедити функционисање Оперативне радне групе која ће вршити редован преглед и ажурирање случајева несталих лица од заједничког интереса² у Базу податка;
- Према потреби, проширити садржај Базе података додавањем докумената који су релевантни за верификоване случајеве несталих лица и који могу помоћи у процесу тражења. Приступ додатним документима имаће само ДИ-еви.

10. Када се изврши провера евиденције у Базу података, и уз заједнички пристанак свих ДИ-ова, одабране категорије података из Базе података биће учињене доступним јавности.

---

² Случајеви од заједничког интереса су они који су релевантни за више чланица ГНЛ-а.

2.3. Размена информација о могућим локацијама скривених гробница и обављање заједничких ексхумација

11. ДИ-ови ће учинити све што је могуће да, унутар својих архива и другим поступањем, дођу до информација које се могу односити на проналазак скривених гробница, те ће о напретку у вези са случајевима од заједничког интереса, редовно извештавати друге ДИ-ове унутар ГНЛ-а.
12. ИЦМП-ова апликација "Пријави локацију" се може користити као средство за прикупљање и размену информација о локацијама потенцијалних гробница.
13. ДИ-ови ће обезбедити размену информација у вези са ексхумацијама гробница од заједничког интереса.
14. ДИ-ови ће настојати да обезбеде благовремену ексхумацију гробница.

2.4. Укључивање породица несталих у процес

15. Да би се обезбедило активно учешће породица несталих у процес тражења и идентификација несталих, ДИ-ови ће достављати редовне ажуриране информације о својим заједничким напорима на тражењу и идентификацији несталих лица на заједничким регионалним састанцима с представницима удружења породица несталих лица.

2.5. Организовање заједничких комеморација поводом обележавања Међународног дана несталих лица

16. На иницијативу удружења породица несталих са подручја бивше Југославије, ДИ-ови могу организовати заједничке комеморације поводом обележавања Међународног дана несталих - 30. августа.

III. ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА И ИЗВЕШТАВАЊЕ

17. Чланови ГНЛ-а ће се састајати најмање два пута годишње у циљу праћења и евидентирања напретка у наведеним активностима.
18. Чланови ГНЛ-а ће, уз техничку помоћ ИЦМП-а, сачињавати годишњи извештај о спровођењу заједничког Оквирног плана и других активности на пољу тражења и идентификације несталих. ГНЛ може презентовати извештај на самитима Берлинског процеса за Западни Балкан.

IV. ПРАЋЕЊЕ

19. Регионална координација удружења породица несталих лица са подручја бивше Југославије, организација цивилног друштва која окупља представнике различитих удружења породица несталих, пратиће спровођење заједничког Оквирног плана.

V. УЛОГА ИЦМП-а

20. ИЦМП ће помагати ГНЛ-у у спровођењу заједничког Оквирног плана кроз следеће активности:

- Омогућавање приступа ДНК тестирању и утврђивању подударности биолошких узорака у циљу идентификације несталих лица;
- Одржавање „Базе податка активних случајева лица несталих услед оружаних сукоба на територији бивше Југославије“ како би се обезбедило да се подаци о активним случајевима размењују међу ДИ-овима надлежним за процес проналаска несталих лица;
- Пружање техничке помоћи у решавању НН и погрешно идентификованих случајева;
- Пружање подршке ексхумацијама посмртних остатака од заједничког интереса, према потреби, а у складу са позитивним прописима чланице ГНЛ-а на чијем се подручју ексхумација спроводи;
- Омогућавање редовних мултилатералних састанака ГНЛ-а у циљу унапређења сарадње на спровођењу заједничког Оквирног плана. Састанци ће се организовати по принципу ротације у смислу места одржавања;
- Развијање домаћих капацитета на пољу тестирања ДНК из постморталних биолошких узорака у сврху идентификације људских посмртних остатака;
- Омогућавање ДИ-овима да приступе ИЦМП-овом онлајн модулу за поређење ДНК у сврху идентификације људских посмртних остатака.

VI. ФИНАНСИЈСКА ПОДРШКА

21. Европска унија и Уједињено Краљевство су обећали да ће издвојити средства која ће ИЦМП користити у сврхе омогућавања рада ГНЛ-а и пружања техничке помоћи ГНЛ-у на спровођењу заједничког Оквирног плана. ИЦМП ће ГНЛ-у ставити на располагање своје годишње финансијске извештаје одобрене од стране ревизије.

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ
ОКВИРНОГ ПЛАНА ЗА РЕШАВАЊЕ ПИТАЊА НЕСТАЛИХ ЛИЦА
ИЗ СУКОБА НА ПОДРУЧЈУ БИВШЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

I. ОСНОВНЕ ИНФОРМАЦИЈЕ

1. Више од двадесет година су учеснице Берлинског процеса са подручја Западног Балкана, као и Република Хрватска, које су погођене питањем лица несталих услед оружаних сукоба на подручју бивше Југославије 1990-их, чиниле значајан напор у испуњавању обавезе тражења и идентификације несталих лица. Успоставиле су специјализоване институције, креирале правне оквире и развиле техничке капацитете за проналажење несталих.
2. Као директан резултат ових напора, пронађено је више од 70 посто од 40.000 лица која су се водила као нестала крајем оружаних сукоба, што представља резултат без премца до сада у свету.
3. Упркос овом напретку, 12.000 лица се још увек води као нестала на подручју бивше Југославије. Стога је од кључне важности да се напори интензивирају и да се унапреде сви аспекти сарадње који су кључни за тражење и идентификацију већег броја несталих лица.
4. С обзиром на међусобну повезаност сукоба 1990-их, није неубичајено да се скривене гробнице налазе на територији једне од чланица Групе за нестала лица (у даљем тексту: ГНЛ), да породице несталих живе у другој, а да се подаци који се односе на тражење налазе у трећој. Решавање овог питања на делотворан начин зато захтева снажнију мултилатералну сарадњу.

II. РЕЗУЛТАТИ САСТАНКА У ПОДГОРИЦИ

5. Уз подршку Уједињеног Краљевства, Међународна комисија за нестала лица (у даљем тексту: ИЦМП) је у мају 2018. године организовала састанак у Подгорици са домаћим институцијама надлежним за процес тражења несталих лица (у даљем тексту: ДИ-еви). Учесници тог састанка су, као надоградњу досадашњих резултата, подржали усвајање заједничког Оквирног плана усмереног на превазилажење препрека у проналажењу 12.000 лица која се још воде као нестала на подручју бивше Југославије. ДИ-еви су изразили подршку напорима за јачање мултилатералне сарадње кроз израду Оквирног плана који се ослања на постојеће билатералне споразуме и механизме сарадње. ИЦМП ће пружати техничку помоћ у спровођењу заједничког Оквирног плана, према потреби.
6. Желећи да даље допринесе решавању случајева несталих лица, Република Хрватска, као пуноправна чланица Европске уније, која је достигла међународне стандарде у процесу тражења несталих лица, подржаће имплементацију Оквирног плана својим учешћем у раду ГНЛ-а.

III. КОМПОНЕНТЕ ЗАЈЕДНИЧКОГ ОКВИРНОГ ПЛАНА

3.1. Активности на решавању око 4.000 без имена или неидентификованих (НН) случајева на целом подручју бивше Југославије

7. Пре увођења масовног ДНК тестирања у идентификацију несталих лица 2001. године, посмртни остаци су у земљама на подручју бивше Југославије идентификовани првенствено на основу визуелног препознавања посмртних остатака, личних предмета и одеће (класичне методе идентификације), а у Републици Хрватској и поређењем антеморталних и постморталних података. Класичне методе идентификације нису егзактне и праћене су ризиком грешке. Сви евентуално погрешно утврђени идентитети могли би представљати препреку у решавању преосталих активних случајева несталих лица.
8. Обраду и идентификацију посмртних остатака у Републици Хрватској спроводе ДНК лабораторије из Републике Хрватске, делимично и кроз сарадњу са ИЦМП-ем путем Заједничког пројекта идентификација.

3.2. Размена података о случајевима несталих лица међу ДИ-овима и са породицама несталих путем “Базе података активних случајева лица несталих услед оружаних сукоба на територији бивше Југославије”

9. ИЦМП је пре више година покренуо иницијативу за креирање регионалне „Базе података активних случајева лица несталих услед оружаних сукоба на територији бивше Југославије“ (у даљем тексту: База података), са циљем унапређења сарадње кроз размену информација о активним случајевима несталих лица. Пројекат је вођен идејом да су оружани сукоби на територији бивше Југославије били међусобно повезани и да су се случајеви несталих лица могли пријавити у две или више чланица ГНЛ-а. Препозната је потреба да се листе несталих размене, упореде и да се креира јединствена евиденција несталих за којима се још увек трага.
10. ИЦМП је 2016. и 2017. године склопио споразуме са ДИ-овима о креирању Базе података. До краја 2017. године је свака од ДИ-ева, учесница у пројекту, доставила ИЦМП-у своје податке о активним случајевима несталих лица.
11. Пројекат је под покровитељством ИЦМП-а креиран кроз серију од девет консултативних састанака са ДИ-овима. На задњем таквом састанку, који је одржан у Београду у децембру 2017. године, ИЦМП је презентовао прву радну верзију Базе података.
12. База података ће омогућити размену информација о несталим лицима у реалном времену, помоћи уклањање дуплих и вишеструких уноса и омогућити увид у случајеве од заједничког интереса¹. ИЦМП одржава ове податке на својим серверима и, на основу реципроцитета, свака од ДИ учесница може да прегледа податке које је доставило других пет учесница у пројекту.

---

¹ Случајеви од заједничког интереса су они који су релевантни за више чланица ГНЛ-а.

3.3. Размена информација о потенцијалним локацијама скривених гробница и учешће на ексхумацијама од заједничког интереса

13. Како је већ наведено, оружани сукоби који су се догодили 1990-их су довели до значајног кретања становништва унутар подручја бивше Југославије. У многим случајевима лица која су пријављена као нестала на једном подручју су убијена или нестала на другом. Резултат тога је да скривене гробнице могу да садржавају посмртне остатке жртава које су пријављене као нестале на територији која се разликује од територије на којој је лоцирана гробница.
14. У постојећим билатералним споразумима о сарадњи је поновљена потреба за побољшањем сарадње у унапређењу транспарентности ексхумација на локацијама које би могле бити од заједничког интереса, односно успостављање механизма за сарадњу и размену информација. Ове одредбе се тек требају у потпуности спровести.

3.4. Укључивање породица несталих лица у процес

15. Породице несталих лица деле заједничко искуство губитка и одређени степен међусобног разумевања – нико други не може боље разумети осећај губитка који су преживели они који имају несталог сродника. Удружења породица су препознала потребу за мултилатералном сарадњом и заједничким деловањем. Регионална координација удружења породица несталих лица са подручја бивше Југославије (у даљем тексту: Регионална координација) окупља 17 удружења и савеза. Удружења окупљена око Регионалне координације дају импулс раду домаћих институција надлежних за питање несталих лица и желе да обезбеде да породице несталих имају већи увид у њихов рад. Поред тога, њихов циљ је да служе као веза између институција и породица несталих тако што ће понудити платформу за размену информација, што ће заузврат обезбедити бољу транспарентност у овом процесу.

3.5. Организовање заједничких комеморација поводом обележавања Међународног дана несталих лица

16. Заједничке комеморације служе да би се одала почаст лицама несталим услед сукоба на подручју бивше Југославије и како би се ширила свест о хуманој димензији трагедије несталих лица и њихових породица и спречила политизација овог питања.

IV. ИЗВЕШТАВАЊЕ

17. Самити Берлинског процеса представљају платформу за подношење извештаја ГНЛ-а о напретку у имплементацији заједничког Оквирног плана и других активности на пољу тражења и идентификације несталих лица. Ово ће обезбедити видљивост и транспарентност рада, те помоћи одрживости резултата и постигнутог напретка.

V. ПРАЂЕЊЕ

18. Активно учешће цивилног друштва, а нарочито породица несталих лица у процесу тражења и идентификације, од кључне је важности. Породице несталих лица, као носиоци права,

могу играти кључну улогу у праћењу рада ДИ-ова у извршавању њихових обавеза.

VI. УЛОГА ИЦМП -а

19. Од 1996. године ИЦМП пружа смернице и техничку помоћ у процесу тражења и идентификације несталих.
20. Сарадња ИЦМП-а са Босном и Херцеговином се заснива на Споразуму о ИЦМП-у у Босни и Херцеговини који је 1998. године закључен са Саветом министара Босне и Херцеговине. Поред тога су ИЦМП и Савет министара Босне и Херцеговине 2005. године потписали Споразум о преузимању улоге суоснивача Института за нестале особе Босне и Херцеговине.
21. Сарадња ИЦМП-а са Републиком Хрватском се заснива на Споразуму о ИЦМП-у који је потписан 2002. године и споразуму о Заједничком пројекту идентификација које се заснивају на ДНК анализи, који је потписан 2004. године. У јануару 2017. године су Република Хрватска и ИЦМП потписале и споразум о учешћу Републике Хрватске у пројекту успостављања „База података активних случајева лица несталих услед оружаних сукоба на територији бивше Југославије“.
22. Сарадња ИЦМП-а са Косовом* произилази из споразума који је ИЦМП потписао са Мисијом Уједињених нација на Косову (УНМИК) 2003. године. Од 2008. године ИЦМП сарађује са ЕУЛЕКС-ом на основу тог споразума и наставља да пружа подршку институцијама задуженим за питања несталих и разним другим институцијама.
23. Сарадња ИЦМП-а са Комисијом за нестала лица Црне Горе произилази из споразума који су потписани са Савезном Републиком Југославијом (СРЈ) 2001. године.
24. Сарадња ИЦМП-а са Републиком Србијом је заснована на неколико споразума који потичу још из 2001. године. Први споразум о техничкој сарадњи је потписан 2001. године са Министарством спољних послова СРЈ. ИЦМП је 2014. године потписао споразум са Комисијом за нестала лица Владе Републике Србије у погледу ДНК анализе и утврђивања подударности билошких узорака у сврху идентификације несталих лица. Република Србија је 2017. године ратификовала међународни Споразум о статусу и функцијама Међународне комисије за нестала лица и на тај начин постала чланица ИЦМП-еве Конференције држава потписница.

---

* Овај назив није повезан са питањем статуса Косова и у складу је са Резолуцијом 1244/1999 Савета безбедности УН-а и Мишљењем Међународног суда правде о проглашењу независности Косова.